

Dejana Bouillet • Toni Maglica

SOCIJALNA PEDAGOGIJA U ODGOJNO-OBRAZOVNOM KONTEKSTU: PRILIKE I IZAZOVI

.....

SVEUČILIŠNI UDŽBENIK

Manualia Universitatis studiorum Spalatenis
Udžbenici Sveučilišta u Splitu

Nakladnik

ALFA d. d. Zagreb

Nova Ves 23a

Sveučilište u Splitu – Filozofski fakultet

Za nakladnika

Ivan Petric

prof.dr.sc. Ina Reić Ercegovac, dekanica Filozofskog fakulteta u Splitu

Direktorica nakladništva

mr. sc. Daniela Novoselić

Urednica

Anita Benčec Nikolovski

Recenzije

prof.dr.sc. Neven Ricijaš

Prof.dr.sc. Vera Spasenović

prof.dr.sc. Darja Zorc Maver

prof.dr.sc. Maja Ljubetić

Likovno i grafičko oblikovanje

Leona Vertuš

Lektura i korektura

Kristina Ferenčina

Tisak

OG grafika

Proizvedeno u Republici Hrvatskoj, EU

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem -----.

Temeljem odluke Senata Sveučilišta u Splitu , KLASA: 602-06/24-01/05;
URBROJ: 2181-202-2-1/24-17, Split, 24.svibnja 2024., odobrava se korištenje zaštitnog
znaka Sveučilišta u Splitu i natpisa: „Manualia universitatis studiorum Spalatensis“
(Udžbenici Sveučilišta u Splitu)

Dejana Bouillet • Toni Maglica

**SOCIJALNA PEDAGOGIJA
U ODGOJNO-OBRAZOVNOM
KONTEKSTU:
PRILIKE I IZAZOVI**

SVEUČILIŠNI UDŽBENIK

Sveučilište u Splitu
Filozofski fakultet

1. izdanje
2024.

SADRŽAJ

PREDGOVOR	7
1. SOCIJALNA PEDAGOGIJA: ODREĐENJE POJMA	9
2. TEORIJSKE OSNOVE SOCIJALNE PEDAGOGIJE	18
2.1. Ekološka sustavna teorija	25
2.2. Koncept rizičnih i zaštitnih čimbenika	29
2.3. Koncept pozitivnog razvoja	34
3. ULOGA SOCIJALNE PEDAGOGIJE U ODGOJU I OBRAZOVANJU	39
3.1. Socijalna pedagogija i odgojno-obrazovni sustav	43
3.2. Socijalna pedagogija i ostvarivanje odgojno-obrazovnih ciljeva	49
4. PREDUVJETI IMPLEMENTACIJE SOCIJALNE PEDAGOGIJE U ODGOJ I OBRAZOVANJE	57
4.1. Cjelokupni kontekst škole	58
4.2. Participacija svih ključnih dionika odgojno-obrazovnog sustava	62
4.3. Partnerstvo s roditeljima	64
4.4. Partnerstvo odgojno-obrazovne ustanove i lokalne zajednice	69
5. PRIMJENA SOCIJALNE PEDAGOGIJE U ODGOJNO-OBRAZOVNOJ PRAKSI ...	72
5.1. Područja i metode razvoja školskih preventivnih programa	77
5.2. Procjena potreba učenika na selektivnoj razini prevencije	83
5.3. Metode i tehnike na selektivnoj razini prevencije	90
5.3.1. Bihevioralne intervencije	92
5.3.2. Kognitivne intervencije	96
5.3.3. Metode discipliniranja	99
5.4. Mogućnosti evaluacije školskih preventivnih programa i intervencija	104
6. PROFESIONALNO SAVJETOVANJE U ODGOJU I OBRAZOVANJU	111
ZAKLJUČNE MISLI	119
LITERATURA	121

PREDGOVOR

Ova knjiga je izraz potrebe autora da konceptualiziraju primjenu socijalne pedagogije u odgojno-obrazovnom kontekstu, ponajviše imajući u vidu značaj socijalnopedagoške paradigme u oblikovanju sustavne odgojno-obrazovne podrške učenicima koji se u procesu učenja i razvoja suočavaju s raznolikim teškoćama. Ostvarivanju tog ambicioznog cilja autori su pristupili iz vlastitog poimanja socijalne pedagogije temeljenog na dugogodišnjem iskustvu znanstvenih istraživanja socijalne pedagogije i poučavanja odgojitelja, učitelja, nastavnika i pedagoga na hrvatskim visokim učilištima. Polazeći od ideje da socijalnopedagoške spoznaje nisu i ne mogu biti ekskluzivno vezane uz jednu profesiju te poštujući raznolikost razvoja i poimanja socijalne pedagogije u različitim društvenim kontekstima, u knjizi se osnove socijalnopedagoške znanosti, teorije i prakse povezuju s odgojno-obrazovnim kontekstom radi omogućavanja razumijevanja socijalne pedagogije široj stručnoj odgojno-obrazovnoj javnosti. To je preduvjet ostvarivanja prava učenika na jednake obrazovne mogućnosti, neovisno o osobnim i okolinskim činiteljima koji mogu znatno otežati proces njihova odgoja i obrazovanja.

Razumijevajući socijalnu pedagogiju kao polazište unaprjeđivanja i osnaživanja odgojno-obrazovnih ustanova kao društvenih struktura koje uvelike i dugoročno oblikuju osobni i ekološki prostor učenika, u knjizi se obrazlažu razlozi i mogućnosti primjene ove znanstvene discipline u osiguravanju preduvjeta prevencije nepovoljnih razvojnih i obrazovnih ishoda učenika u svakoj odgojno-obrazovnoj ustanovi.

Knjiga je ponajprije namijenjena studentima pedagogije i učiteljskih studija, ali i odgojno-obrazovnim djelatnicima, koje autori pozivaju na promišljanje o socijalnim aspektima odgoja i obrazovanja te na budući aktivan doprinos zaštiti prava učenika. Taj se doprinos ostvaruje sudjelovanjem u kreiranju, implementaciji i vrednovanju školskih preventivnih programa, ali i pružanju odgojno-obrazovne podrške učenicima u čijim ekološkim prostorima postoje činitelji koji nepovoljno utječu na njihov psihosocijalni razvoj, ponašanje i uspjeh.

U knjizi se upotrebljava generički termin *učitelj* za sve osobe odgovorne za poučavanje i učenje od ranog i predškolskog do srednjoškolskog obrazovanja, sukladno Strategiji znanosti, obrazovanja i tehnologije (2014).

Nadamo se da će sadržaj knjige potaknuti čitatelje na kreiranje odgojno-obrazovnog procesa koji će svaki učenik doživjeti kao važno uporište njegova sazrijevanja i pamtiti po brojnim prilikama za dugoročna poboljšanja odnosa prema sebi, drugima i okruženju te za obrazovna i socijalizacijska postignuća

autori

1 ● SOCIJALNA PEDAGOGIJA: ODREĐENJE POJMA

.....

Razmislite!

Opišite kontekste s kojima povezujete pojam socijalno.

Kako biste opisali socijalnu dimenziju pedagogije? Koja je njezina svrha?

Cameron i Moss (2011) navode da je socijalna pedagogija mjesto gdje se susreću briga i obrazovanje. Kako tumačite tu njihovu misao?

Imate li vi iskustva sa socijalnom pedagogijom? Kakvo?

.....

U mrežnom izdanju Hrvatske enciklopedije¹ socijalna pedagogija opisana je kao:

*pedagoška disciplina koja povezuje različite funkcionalne odgojne utjecaje u svrhu oblikovanja cjelovite čovjekove osobnosti. Sadržaj i metodologija socijalne pedagogije tijekom vremena su se mijenjali, a u skladu s predmetnim polazištima bila je shvaćena i njezina praktična svrha i zadaća: od naglašenog odgoja za zajednicu, preko socijalne skrbi i zbrinjavanja siromašnih (na prijelazu u XX. st.), zatim zadovoljavanja društvenih (državnih) odgojnih ciljeva, izvaninstitucionalne socijalizacije u obitelji, vršnjačkim skupinama, udrugama, neformalnim oblicima obrazovanja i dr., do socijalno-komunikacijske zadaće suvremenoga odgoja. **Na socijalnu se pedagogiju najčešće gledalo kao na korektivnu disciplinu koja se upotrebljavala kada uobičajeni odgojni postupci nisu uspjeli postići očekivane učinke.** Takav pristup činio ju je najviše terapijskom disciplinom i svojevrsnim odgovorom na društvene i moralne krize. Nerijetko je (npr. u drugoj polovici XX. st.) shvaćana kao pomoć mladima s teškoćama u društvenoj integraciji. Njezini noviji, humano-pedagoški pristupi ogledaju se **u promicanju pozitivne međuljudske komunikacije u nenarušenim uvjetima, zatim socijalne prevencije na svim stupnjevima odgoja i obrazovanja, razvijanja kvalitete i kulture ponašanja u različitim životnim okolnostima.** Time se socijalna pedagogija ne odriče svoje restitucijske zadaće, ponajprije brige za pojedince i skupine čije ponašanje treba resocijalizirati, odnosno učiniti ga društveno prihvatljivim.*

Socijalna pedagogija proizašla je iz prosvjetiteljstva i djela **Johna Amosa Comeniusa** (1592. – 1670.), **Jean-Jacquesa Rousseaua** (1712. – 1778.) i **Johanna Heinricha Pestalozzija** (1746. – 1827.). Prvi se put spominje 1844. godine kada njemački pedagog **Karl Mager** (prema Moss i Petrie 2019) koristi pojam *socijalna pedagogija* kao teoriju i praksu cjelokupnog osobnog, društvenog i moralnog obrazovanja u danom društvu. Nedugo je zatim **Adolf Wilhelm Diesterweg** u svom djelu *Priručnik za obrazovanje njemačkih učitelja* 1850. godine upotrijebio pojam *socijalna pedagogija* za odgojno-obrazovnu akciju čija je svrha bila pomoć siromašnim slojevima društva (Lebeloane 2022). Ipak, pionir socijalne pedagogije smatra se **Paul Natorp** (1854. – 1924.) koji je cilj socijalne pedagogije definirao kao poticanje snažnog osjećaja zajedništva putem obrazovanja širokih slojeva stanovništva radi poticanja

¹ socijalna pedagogija, Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021.

pozitivnih odnosa između pojedinca i društva te smanjivanja jaza između bogatih i siromašnih (Eichsteller i Holthoff 2013). Taj je koncept Paul Natorp objavio u svom djelu iz 1899. godine *Socijalna pedagogija: Teorija oblikovanja odgoja volje na osnovi zajednice* (Previšić i Prgomet 2007).

S druge strane **Herman Nohl** (1879. – 1960.) terminom socijalna pedagogija naziva teoriju o društvenom i državnom odgoju u socijalnoj skrbi, a njegova sljedbenica **Gertrud Bäumer** (1873. – 1954.) smatra da je socijalna pedagogija sve ono što je odgoj, a nije škola i obitelj. Pema tom shvaćanju, smisao je socijalne pedagogije da dopuni praznine u odgojnom životu kada obitelj i škola nisu u mogućnosti realizirati povjerenu im odgojnu funkciju (Bouillet i Uzelac 2007).

U ranijim fazama razvoja socijalne pedagogije raspravljalo se o **integrirajućoj i razvijajućoj, odnosno defenzivnoj i ofenzivnoj funkciji socijalne pedagogije** (Bouillet i Uzelac 2007). Integrirajuća funkcija uključuje:

- razvijanje osobnih potencijala osoba ugroženoga i stigmatiziranoga socijalnog razvoja radi reduciranja i/ili ukidanja njihove socijalne isključenosti
- unaprjeđivanje različitih segmenata ekološkog prostora radi osiguravanja mogućnosti za zadovoljavanje potreba socijalno depriviranih osoba.

Razvijajuća funkcija odnosi se na prevenciju socijalnih deprivacija u ukupnoj populaciji radi sprječavanja moguće socijalne isključenosti. Slično tomu, „defenzivna socijalna pedagogija funkcionira na razini uklanjanja pojedinih simptoma socijalne depriviranosti i svedena je na ulogu *socijalnog vatrogasca*, a ofenzivna socijalna pedagogija kao temelj svoga funkcioniranja preuzima načela i koncepte ljudskih prava” (Marburger 1987, prema Bouillet i Uzelac 2007: 36).

I danas akademska i stručna literatura o socijalnoj pedagogiji upućuje na mnoga neslaganja i razlike u poimanju njezine svrhe i specifičnosti. Evidentni su polarizirani stavovi o tome što socijalna pedagogija jest, u kojem se smjeru razvija i čemu služi. Autori se pitaju je li riječ o znanosti, umjetnosti, praksi ili svemu pomalo (Ucar 2013). Postoji li interkulturalno zajedničko razumijevanje socijalne pedagogije ili postoji onoliko socijalnih pedagogija koliko je kulturalnih i društvenih konteksta u kojima se razvija?

O RAZVOJU SOCIJALNE PEDAGOGIJE U HRVATSKOJ PROČITAJTE U:

Žižak, A. (2011). *Socijalna pedagogija u Hrvatskoj: činjenice i refleksije*. U: Z. Poldrugač, D. Bouillet i N. Ricijaš (ur.). *Socijalna pedagogija – znanost, profesija i praksa u Hrvatskoj*, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, str. 17–38.

(dostupno na Internetu)

Takva i slična pitanja ugrožavaju koherentnost socijalne pedagogije koju mnogi autori opisuju kao širok, složen i višeznačan koncept s mnogo različitih značenja (Lukešová i Martincová 2015, Moss i Petrie 2019, Janer i Úcar 2019, Úcar 2021, Cameron, Moss i Petrie 2021).

Međutim, neupitno je da socijalna pedagogija doživljava snažnu ekspanziju u mnogim suvremenim društvima, uz živu raspravu o njezinoj kognitivnoj, jav-nopolitičkoj, znanstvenoj, praktičnoj, normativnoj i društvenoj funkciji (Úcar 2013). Akademske rasprave o socijalnoj pedagogiji doprinose razumijevanju njezina identiteta koji je prepoznatljiv u **afirmaciji društvene pravde i individualne odgovornosti pedagoškim djelovanjem na društvene uvjete i međuljudske odnose** koji su utkani u sve aspekte socijalnopedagoških intervencija.

Hämäläinen (2012) ulogu socijalne pedagogije tumači u kontekstu prevencije i ublažavanja rizika socijalne isključenosti pojedinaca i društvenih grupa, ali i u kontekstu promidžbe dobrobiti ukupne populacije nekog društva putem doprinosa društvenom razvoju, zajedništvu i usklađivanju potreba zajednice i osoba. Kraus i Hoferková (2016) kao dvije osnovne funkcije socijalne pedagogije izdvajaju **prevenciju** (minimiziranje svih prijetnji optimalnom društvenom razvoju, odnosno sprječavanje devijantnog ponašanja) i **kompensaciju** (saniranje posljedica nepovoljnih razvojnih ishoda). Riječ je o doprinosu socijalne pedagogije intervencijskom spektru koji kreće od prevencije, preko tretmana do održavanja željenog stanja, pri čemu se preventivne intervencije usmjeravaju prema cijeloj populaciji, a tretmanske na specifične pojedince i društvene grupe, prema unaprijed utvrđenim kriterijima (Mrazek i Haggerty 1994)².

Socijalna pedagogija sveobuhvatna je paradigma³ odgovora na brojne društvene probleme. U najširem smislu može se definirati kao socijalni odgoj pojedinaca i društvenih grupa (Charfe i Gardner 2019) pri čemu se odgoj teorijski konceptualizira kao odnos između osoba i društvenog okruženja usmjerenog prema socijalnoj inkluziji osoba u društveno nepovoljnom položaju (Hämäläinen 2015). Socijalna pedagogija usredotočuje se na svakodnevni život pojedinca, analizira njegove životne situacije i potiče promjene u njegovu ponašanju i društvenom okruženju radi optimiziranja razvoja osobnosti pojedinca i minimiziranja nesklada između njega i okruženja (Kraus i

² Više o intervencijskom spektru vidjeti u poglavlju 3.2. Socijalna pedagogija i ostvarivanje odgojno-obrazovnih ciljeva.

³ Pojam paradigma odnosi se na teoriju, ili skup teorija, koja služi kao model za rješavanje određenih problema ili situacija koje nastaju (<https://hr.encyclopedia-titanica.com/significado-de-paradigma>).

Hoferková 2016). Usmjerena je na društvene uvjete koji poboljšavaju živote ljudi i potiču društveni život (Winman 2019). U tom kontekstu socijalna se pedagogija bavi različitim društvenim strukturama i odnosima fokusirajući se na pitanja osobnosti, društvene pravde, socijalne kohezije, ljudskih prava i ravnopravnosti. Pedagoškim djelovanjem i socijalnim učenjem nastoji doprinijeti rješavanju različitih društvenih problema povezanih s pitanjima socijalne inkluzije, ponajviše putem socijalnog učenja. Osnovne dimenzije socijalne pedagogije, slijedeći model drugih društvenih znanosti, opisuju Janer i Ucar (2017):

- **povijesna dimenzija:** proizlazi iz potrebe da se odgovori na osobne i društvene probleme s kojima se suočavaju pojedinci, društvene grupe i zajednice
- **funkcionalna dimenzija:** doprinosi socijalnoj inkluziji pojedinaca i društvenih grupa nuđenjem odgovora na socijalne probleme, konflikte, strukturne društvene promjene te poticanjem kritičkog i transformacijskog tumačenja društvene stvarnosti
- **epistemološka dimenzija:** obuhvaća znanost, teoriju i praksu
- **kontekstualna dimenzija:** slijedi specifičnu putanju razvoja i poprima specifične značajke u specifičnim okruženjima i društvima
- **metodička dimenzija:** koristi kvalitativne i kvantitativne znanstvene metode te stručne postupke koje se uobičajeno koriste u društvenim znanostima i pomažućim profesijama⁴
- **akademska dimenzija:** u mnogim zemljama artikulirana je kao posebna akademska disciplina i profesija koja povezuje socijalni rad i pedagogiju
- **normativna dimenzija:** misija socijalne pedagogije jest djelovanje i intervencija u različitim situacijama i kontekstima radi poboljšanja kvalitete života pojedinaca i društvene kohezije, što se odražava na formalne i neformalne društvene norme.

Zakon o socijalnopedagoškoj djelatnosti (NN 98/19, 18/22) određuje svrhu socijalne pedagogije u Hrvatskoj kao „unaprjeđivanje psihosocijalnog funkcioniranja i kvalitete života korisnika te osiguravanje njihove pozitivne

U Hrvatskoj je socijalna pedagogija regulirana profesijom. Definirana je **Zakonom o socijalnopedagoškoj djelatnosti** iz 2019. godine. Temeljem tog Zakona 2021. godine osnovana je **Hrvatska komora socijalnih pedagoga** (<https://hksp.hr>).

⁴Pomažuće profesije uobičajeno se definiraju kao profesije koje su usmjerene na pomaganje drugim ljudima u rješavanju njihovih životnih problema (Ajduković i Ajduković, 1996).

socijalne usklađenosti, zasnovano na humanizmu i ljudskim pravima te na dobrobit pojedinaca i društva u cjelini”. Prema Zakonu, djelatnosti socijalne pedagogije obavljaju se u svim društvenim područjima koji utječu na zdravlje i kvalitetu života korisnika i društva u cjelini, osobito u području socijalne skrbi, odgoja i obrazovanja, zdravstva, pravosuđa, unutarnjih poslova, civilnog društva, vjerskih organizacija i humanitarnih zajednica. Neke su od osnovnih socijalnopedagoških djelatnosti: procjena rizika, snaga i potreba korisnika, planiranje intervencija, prevencija, rana intervencija, promocija mentalnog zdravlja, tretman, socijalnopedagoško savjetovanje, posttretman i dr.

Socijalna pedagogija istodobno priprema pojedince za društveni život i potiče promjene u društvu kako bi ono odgovaralo osobnim razvojnim i društvenim potrebama pojedinaca (Smith i Monteux 2019). Drugim riječima, smatra se znanstvenom disciplinom koja proučava načine na koje društvo razmišlja o svojoj djeci, mladima i odraslima te kako konceptualizira njihov odgoj i obrazovanje baveći se pedagogijom kao holističkim pristupom iskustvenom učenju djece radi osiguravanja temelja za pozitivne razvojne ishode u budućnosti. Socijalni pedagozi zapošljavaju se u institucijama i organizacijama koje utječu na razvoj, zdravlje i kvalitetu života ukupne populacije djece, mladih i odraslih osoba (odgojno-obrazovne ustanove, organizacije civilnog društva, vjerske i humanitarne zajednice), ali i u institucijama i organizacijama koje su prvenstveno usmjerene na osobe u riziku socijalne isključenosti, osobito kada taj rizik rezultira problemima u ponašanju i problemima mentalnog zdravlja (socijalne ustanove, zdravstvene ustanove, pravosudne ustanove, policijske postaje). Neovisno o kontekstu u kojem se prakticira, socijalna je pedagogija uvijek usmjerena na unaprjeđivanje psihosocijalnog funkcioniranja korisnika, pedagoško djelovanje prema samoj osobi, ali i na njezino okruženje (npr. članovi obitelji, učitelji).

Ova knjiga poseban fokus stavlja na ulogu socijalne pedagogije u odgojno-obrazovnom okruženju. Zato se **socijalna pedagogija** definira kao **socijalna akcija usmjerena prema promociji dobrobiti djece, mladih i odraslih osoba sa svrhom prevencije ili ublažavanja društvenih problema odgojno-obrazovnom (pedagoškom) praksom koja korisnike socijalnopedagoških intervencija osnažuje u djelotvornom upravljanju vlastitim životom**. Ukratko, socijalna pedagogija pedagoški je odgovor na društvene probleme. Naglasak je na potrebi i mogućnostima implementacije socijalnopedagoške paradigme u odgojno-obrazovni sustav koji je nedvojbeno najmoćniji resurs društva za pedagoški odgovor na društvene probleme.

VJEŽBA

1. Proučite primjer iz prakse i komentirajte ga imajući na umu socijalnopedagošku paradigmu o kojoj ste čitali u ovom poglavlju.
2. Koristeći se svojim dosadašnjim znanjima, navedite sve propuste u pedagoškim praksama koje prepoznajete. Imenujte društvene probleme na koje tekst upućuje.
3. Uđite u ulogu učitelja, učenika i ravnatelja i ispričajte priču iz triju različitih perspektiva. Razmislite je li riječ o komplementarnim ili suprotstavljenim perspektivama. Oblikujte mogući plan socijalnopedagoškog djelovanja koji bi uzeo u obzir potrebe i prava svih aktera.

Prosvjed⁵

U sportskoj dvorani jedne škole u Zagrebu održan je prosvjed učitelja.

Nazočni su bili svi predmetni učitelji, ravnatelj, pedagoginja i edukacijski rehabilitator, knjižničarka te svi učenici od petog do osmog razreda. Povod je ovom prosvjedu bila objava učenice sedmog razreda na Facebooku. Učenica (cijelom svijetu) objavljuje vrlo vulgarnim rječnikom cjelovitim rečenicama da joj je jedna profesorica uništila dan do kraja, pri čemu profesoricu naziva najpogrdnijim imenom i tomu dodaje psovku koja u čitatelja izaziva gađenje. Zahtijevajući potpunu tišinu u prostoriji, ravnatelj je nazočne upoznao s povodom okupljanja. Rekao je učenicima da je došao trenutak kad smo, kao škola, odlučili stati na kraj i oduprijeti se (svim raspoloživim zakonskim sredstvima) svakoj neprimjerenosti izjavi učenika i roditelja koja se odnosi na našu školu i naše učitelje. Istaknuo je da je ta objava na Facebooku vrhunac bezočnosti kojom nas pojedini učenici (i roditelji) vrijeđaju te omalovažavaju trud djelatnika škole, znanje, umijeće i predanost u odgoju i obrazovanju. Upozorio je da će svako novo vrijeđanje i zadiranje u profesionalni integritet i autonomnost učitelja podlijevati svim mjerama koje su u mjerodavnosti škole.

⁵ Preuzeto s mrežne stranice jedne osnovne škole, uz ravnateljevu suglasnost.

Objašnjenje i komentar:

Naime, što nam se događalo tijekom samo ove nastavne godine?

- Učestalo nenajavljeno i drsko upadanje roditelja u učionice u vrijeme nastave da bi taj čas riješili ono što su naumili.
- Jednako takvo upadanje u zbornicu u vrijeme odmora.
- Neprimjereno i vulgarno obraćanje učiteljima u nazočnosti učenika.
- Otvoreno zadiranje u struku: u sadržaj predmeta – nastavni plan i program, u način rada – metode, oblike, nastavne sustave, u način provjeravanja znanja, u vrednovanje usmenih i pismenih odgovora – ocjenjivanje.
- Učeničko bahato kretanje po stotinu godina starim i dobro očuvanim školskim prostorima, pri čemu uništavaju vrata, dovratke, stube, rukohvate...
- Nezahvalno i rasipničko ponašanje prema hrani, higijenskim potrepštinama, didaktičkim materijalima.
- Krajnje neodgovoran odnos učenika prema rasporedu sati i početku nastavnog sata: nevažno je hoće li doći na vrijeme ili s deset, sedamnaest ili dvadeset tri minute zakašnjenja.
- Indolentan odnos prema obavljanju svih zadaća koje su dio nastavnog sadržaja – očekivanje samo izvrsnih ocjena bez obzira na uloženi trud i pokazano znanje.
- Isticanje (u svakom trenutku) svojih prava (na temelju zakona, pravilnika, kućnog reda...) i apsolutno zanemarivanje svojih obaveza (a pritom uz preziranje zakona, pravilnika, kućnog reda...).

Držimo da je tragedija ovog društva što nije ni otvorilo oči pred ovakvim stanjem, što ga (sukladno tomu) ne zamjećuje i ignorira i što nitko osim učitelja nije svjestan posljedica koje nas već okružuju: maloljetničko nasilje, psovački rječnik u ustima vrlo malene djece, potpuni izostanak empatije, svekolika neodgovornost prema obavezama, sve niža razina znanja, sposobnosti i kompetencija, površnost i nedosljednost u obavljanju bilo koje zadaće, nezainteresiranost za bilo koji sadržaj koji zahtijeva intelektualni angažman...

Škola je u nekoliko navrata prijavljivala policiji učenike zbog fizičkog maltretiranja učitelja i fizičkih napada na učenike. U nekoliko je navrata prijavljivala roditelje policiji i socijalnoj službi zbog maltretiranja učitelja ili učenika te zanemarivanja roditeljskih obaveza.

Prijavljenim se učenicima i roditeljima, naravno, zbog toga nije dogodilo ništa. Naime, poznato je da učenicima izrečene pedagoške mjere, kao i prijave policiji ili socijalnoj službi, ne donose nikakav rezultat. Učenici o kojima je riječ i dalje sjede u razredu kao da se ništa nije dogodilo.

Razvidno je, dakle, da je nužna revizija pedagoških mjera ne bi li postale djelotvorne. (Primjerice, sustav njemačkih pedagoških mjera podrazumijeva da učenik mora zaslužiti svoje pribivanje nastavi nakon izrečenih pedagoških mjera.) Roditelji su se revno koristili svojim demokratskim pravom: prijavljivali su školu mjerodavnom ministarstvu i policiji ne susprežući se od lažnih optužaba. Kad rečene ustanove otkriju obmanu, takvim se roditeljima, naravno, ne događa ništa, a škola se treba opravdavati zbog svojeg predanog i kvalitetnog rada.

Unatoč ovom prosvjedu i svima budućima (budu li nužni) mi vjerujemo u svoje zanimanje, u svoje poslanje i u buduće naraštaje. Ponosni smo na mnoge svoje učenike i na rezultate koje smo s njima postigli. Molimo sve koji mogu utjecati na uvjete u kojima radimo da nam omoguće da učenicima damo sve najbolje što znamo i umijemo te da nas pritom ne ometaju.

2. TEORIJSKE OSNOVE SOCIJALNE PEDAGOGIJE

.....

Razmislite!

Koji su sve činitelji, događaji i osobe doprinijeli vašem
razvoju i kako?

Kako tumačite narodne izreke: „Jabuka ne pada daleko od
stabla.“, „Kakav otac, takav sin.“, „Pleti kotac kao otac.“?

Kako tumačite misao: „Praksa bez teorije je slijepa. Teorija
bez prakse je prazna.“?

Što mislite, kojim su se teorijskim postavkama o učenju i
odgoju vodili vaši učitelji?

.....

Uloga teorijskih objašnjenja u praktičnoj implementaciji socijalne pedagogije nezamjenjiva je jer, kako 2009. godine u knjizi *Teorije prevencije: prevencija poremećaja u ponašanju i rizičnih ponašanja djece i mladih* ističe prof. dr. sc. Josipa Bašić, ugledna hrvatska socijalna pedagoginja,

U nedostatku dobre teorije, socijalni razvoj podsjeća na široki proces od uspješnih do manje uspješnih (pogrešnih) eksperimenata čiji rezultati daju veću ili manju mogućnost neuspjeha, odnosno jači ili slabiji napredak. Napredak u razvojnim teorijama može pojačati socijalni razvoj i uspješnost na vjerojatno sličan način kao što je danas vidljiv razvoj u fizici i drugim prirodnim znanostima, koje imaju najveće postignuće i rast u prošlom stoljeću, a to će se još više očitovati u idućem razdoblju. Poznavanje socijalnih okvira za socijalni (i drugi) razvoj i funkcioniranje čovjeka osigurat će znanja potrebna da se označe neke neadekvatnosti i rizici u tom području, kao i zaštitni mehanizmi koji unapređuju očekivani ljudski razvoj. To bi moglo voditi i do jako traženih i praktičnih otkrića za sve nikad ograničene kreativne ljudske potencijale. Socijalni razvoj, pa tako i učinkovito funkcioniranje čovjeka – djeteta i mladog čovjeka, sastoji se od dva međusobno povezana aspekta: učenja i primjene naučenog. Dobro poznavanje tog paralelnog razvoja trebalo bi voditi ne samo do različitih teorija socijalnog učenja i razvoja općenito, nego i do nekih općih teorija (koje možda još i ne postoje), a povezuje ih više područja znanosti koje u interdisciplinarnom sustavu mogu dati odgovore, koji u današnjem trenutku razvoja znanosti još nisu poznati. (Bašić 2009: 158)

Teorije o ljudskoj prirodi, ponašanju, razvoju, učenju, uz profesionalnu filozofiju i ciljeve neke stručne djelatnosti, temelj su na kojem stručnjak izgrađuje svoje profesionalno znanje, ali i ponašanje, načela, metode i tehnike rada (Žižak 2010). „Za znanstvenu teoriju važno je da bude u skladu s poznatim činjenicama, da nudi ispravno objašnjenje predmeta kojim se bavi. Znanstvenik, kada pokušava uspostaviti svoju teoriju, traži dokaze koji su mu dostupni u empirijskom svijetu. To čini putem sustavnog promatranja i eksperimentiranja. Ako se ustanovi da teorija ne odgovara svim poznatim činjenicama, mora se izmijeniti ili odbaciti. Ako objašnjava i sadržava relevantne činjenice, smatra se potvrđenom i postaje dio šireg korpusa fundamentalnih zakonitosti.” (Moore 2012: 5)

Prema tome, primjeren teorijski okvir doprinosi razumijevanju obilježja okruženja, ponašanja, problema, pojašnjava potencijalne mehanizme koji dovode do željenih ishoda te pomaže izabrati intervencijsku strategiju ili pristup pomoću kojeg će se postići prethodno definirani ishodi (Bartholomew i